

วิจารณ์หนังสือ ‘หลักนิเทศศาสตร์’ ของ อาจารย์พิชญาพร ประครองใจ

จารุณี วรรณศิริกุล *

‘นิเทศศาสตร์’ ยังคงเป็นสาขาวิชาที่ได้รับความนิยมและมีนักศึกษาที่ต้องการศึกษาอยู่เป็นจำนวนมากในปัจจุบัน โดยมีการเปิดสอนวิชาทางด้านนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ตั้งแต่ระดับอนุปริญญา จนถึงปริญญาเอก ทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีทางการสื่อสาร อันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับการสื่อสาร จึงทำให้มีนักวิชาการจำนวนมากไม่น้อยที่ผลิตหนังสือและตำราทางด้านนิเทศศาสตร์ออกสู่ตลาด โดยหนึ่งนั่นก็คือ หนังสือ “หลักนิเทศศาสตร์” ของ อาจารย์พิชญาพร ประครองใจ ประธานหลักสูตรสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ซึ่งใช้เป็นหนังสือเรียนและตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ.2558

หนังสือ “หลักนิเทศศาสตร์” เล่มนี้ ได้เรียบเรียงขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยรวบรวมรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ไว้อย่างครบถ้วน โดยมีเนื้อหาที่ครอบคลุมทางด้านกับการสื่อสาร ทั้งในประเด็นที่เกี่ยวกับหลักทฤษฎี แบบจำลองทางการสื่อสาร ผู้รับสาร ภาษา รวมถึงคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพนิเทศศาสตร์ นอกจากนี้ ยังมีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการสื่อสารกับเรื่องต่างๆ ทั้งในแง่ของสังคม การพัฒนาสังคม และเทคโนโลยีสารสนเทศ

เนื้อหาภายในเล่มแบ่งออกเป็น 8 บท โดยเริ่มจากบทที่ 1 พื้นฐานทางการสื่อสาร ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับ การสื่อสารตั้งแต่ความหมาย วิวัฒนาการ ความสำคัญ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบ ปฏิกริยาตอบกลับหรือปฏิกริยาสะท้อนกลับ กระบวนการ และประเภท

บทที่ 2 ทฤษฎีและแบบจำลองการสื่อสาร โดยเริ่มจากความหมายของทฤษฎีและแบบจำลอง หลังจากนั้นจะเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับทฤษฎี ซึ่งมีการนำเสนอเพียง 2 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีความน่าเชื่อถือของแหล่งสาร และ ทฤษฎีการเลือกและการแสวงหาข่าวสาร ส่วนแบบจำลองนั้นมีเพียง 4 แบบ ได้แก่ แบบจำลองของแชนนอนและวีเวอร์ (The Shannon, and Weaver Model) แบบจำลองของลาสเวลล์ (The Lasswell Model)

* จารุณี วรรณศิริกุล อาจารย์ประจำภาควิชาการหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

แบบจำลองของชรามม์ (The Schramm Model) และ แบบจำลองของเบอร์โล (The Berlo Model/SMCR Model)

บทที่ 3 ภาษาเพื่อการสื่อสาร ประกอบด้วย ความหมาย ลักษณะและความสำคัญของภาษาในการสื่อสาร ลักษณะของภาษาทางนิเทศศาสตร์ องค์ประกอบสำคัญของการใช้ภาษาตามหลักนิเทศศาสตร์ และ ระดับภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

บทที่ 4 การวิเคราะห์ผู้รับสาร ประกอบด้วย อิทธิพลของการสื่อสาร ความหมายและการจำแนกประเภทผู้รับสาร การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้รับสาร และ แนวคิดเกี่ยวกับการรับข่าวสาร

บทที่ 5 คุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพนิเทศศาสตร์ ประกอบด้วย ความหมายและความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณหลักจริยธรรมการสื่อสาร จรรยาบรรณนักสื่อสารมวลชน ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อสารมวลชน และ จริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อสารมวลชน

บทที่ 6 การสื่อสารกับสังคม ประกอบด้วย เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสังคม ตั้งแต่ความหมาย องค์ประกอบ ประเภท โครงสร้าง และค่านิยม

บทที่ 7 การสื่อสารกับการพัฒนาสังคม ประกอบด้วย ความหมายของการพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับการพัฒนาสังคม การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาท้องถิ่น รูปแบบและกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมโดยการเรียนรู้ และการสะท้อนกลับ ทักษะที่สำคัญในการทำงาน

แบบมีส่วนร่วม และ กิจกรรมการสื่อสารเพื่อสังคม บทที่ 8 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ เทคโนโลยีสารสนเทศกับความรับผิดชอบต่อสังคม

เนื้อหาส่วนใหญ่ของหนังสือเล่มนี้มุ่งอธิบายเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับการพัฒนาสังคมแบบมีส่วนร่วม ซึ่งดำเนินการไปพร้อมกับ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีทางการสื่อสารบนพื้นฐานจริยธรรมของนักสื่อสารเพื่อก่อให้เกิดแนวคิดอันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่แนวทางในการทำงานด้านสื่อสารมวลชนและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี โดยในแต่ละบทนั้น มีการสรุปท้ายบทเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังมีใช้ตารางเปรียบเทียบข้อมูลชุดต่างๆ รวมถึงการใช้แผนภาพ (Diagram) และตัวอย่างต่างๆ เพื่อประกอบการอธิบายเนื้อหาในแต่ละบทได้อย่างชัดเจน หากแต่ยังให้ความสำคัญต่อหลักทฤษฎีทางการสื่อสารและแบบจำลองทางการสื่อสารค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี และแบบจำลองทางการสื่อสารที่มีการศึกษาอยู่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม สำหรับนักศึกษาและผู้เริ่มศึกษาหาความรู้ทางด้านนิเทศศาสตร์แล้ว หนังสือเล่มนี้นับได้ว่าเป็นหนังสือเรียนที่มีเนื้อหาและความรู้พื้นฐานทางด้านนิเทศศาสตร์ที่ครอบคลุมและมีความทันสมัยในระดับหนึ่งเลยทีเดียว